

УДК 378.14.091: 81.1/8:001.8

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Домніч О.В., к. філол. н., доцент, Мурко І.І., викладач

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

olga-nika02@mail.ru, irinamurko@gmail.com

Статтю присвячено проблемам використання методу проекту і впровадження знань іноземних мов у професійну діяльність науковців. Розкрито використання методу проекту в процесі формування мовленнєвої компетенції в сучасних наукових і науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: іноземні мови, науковець, система вищої освіти, науково-педагогічні працівники, метод проекту.

ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА ПРОЕКТА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Домнич О.В., Мурко И.И.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

Статья посвящена проблемам качества подготовки современных ученых-специалистов и внедрения знаний иностранных языков в профессиональную деятельность ученых. Раскрыто использование метода проекта в процессе формирования речевой компетенции у современных научно-педагогических работников.

Ключевые слова: иностранные языки, ученый, система высшего образования, научно-педагогические работники, метод проекта.

EXPEDIENCY OF APPLYING OF A PROJECT METHOD INTO THE PROCESS OF FORMING OF ORAL COMPETENCE

Domnich O.V., Murko I.I.

Zaporizhzhia National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

The article is devoted to the issue of the quality of contemporary scientist training and introducing foreign languages knowledge into the professional activity of researchers. It reveals the applying of a project method into the process of the research competence of contemporary researchers.

In order to participate successfully in international cooperation, joint research, etc. Ukrainian scientists have first of all to be fluent in the foreign languages that are commonly used in the European Union and all over the world. Scientists and educators cannot be considered highly qualified if they do not possess one of the necessary tools of their work – foreign languages.

One of the key tasks of modern education is to provide present-day institutions of higher education with scientists and educators who are competitive in the labor market in the world of science and education and who possess professional knowledge and the latest achievements of science and education.

One of the many innovative approaches and methods that can provide comprehensive foreign language training is a project method. The main feature of the project method is consistency of study with scientific and public interests of university students, scholars and experts. Therefore, the use of a project method in the process of research competence formation is especially topical for students and future researchers training. The project activity enables future scientists to implement the acquired knowledge of foreign languages for professional purposes in their professional training. It allows scientists to obtain practical skills in a given academic subject in the process of their teaching and research activities.

Implementation of the project method involves the development of instrumental, interpersonal and systemic competencies, creative and projective abilities as well as holistic worldview formation of students and future researchers. In applying the project method, the responsibility transfers from the teacher and his activities to the student and it requires his or her responsibility and independence.

Therefore, in our view, it is necessary to create appropriate conditions and organize the educational process in the way that enables providing the necessary high level of foreign languages usage by both scientists and educators. It is also necessary to try to implement effectively foreign languages knowledge in the professional activity of scientists by using the modern project method. It updates the quality of scientists training significantly and is one of the most important links in the further transformation of higher education in Ukraine.

Key words: foreign languages, scientist, system of higher education, research and teaching staff, project method.

У сучасних умовах глобалізації й інтеграції у світове суспільство надзвичайно гостро постає проблема вільного володіння іноземними мовами (далі ІМ). Підвищення ефективності сучасної системи освіти зумовлює необхідність удосконалення якості підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у нашій країні, а саме впровадження знань ІМ у їхню наукову професійну діяльність.

З огляду на це особливої уваги потребує вивчення іноземних мов у процесі підготовки фахівців в умовах вищої школи (З.В. Барановська [2], А.А. Віцюк [3]), вивчення іноземних мов у процесі підготовки науковців-фахівців (Ю.А. Комарова [7], М. Ростан [13]) та вивчення іноземних мов у процесі підготовки фахівців до професійної діяльності (Г.О. Карцев [6], С. Крамш [12], О.Ю. Макарова [8]).

Так, сучасна вітчизняна дослідниця З.В. Барановська порушує питання інноваційних технологій вивчення іноземних мов у вищій школі України, А.А. Віцюк висвітлює питання становлення та розвитку методики інтенсивного навчання іноземних мов, а також описує в діахронічній площині різні методичні концепції навчання іноземних мов, розроблені відомими лінгвістами. У працях зарубіжних учених Ю.А. Комарової і М. Ростана розглянуто проблеми формування науково-дослідницької компетентності засобами іноземної мови в наукових співробітників і фахівців у контексті сучасних вимог освітнього й наукового середовища. Автори порушують і питання про те, якою мірою англійська мова є сучасною академічною лінгва-франка, і як цей факт сприяє інтернаціоналізації академічного складу вчених і наукових кіл і вищої освіти загалом. М. Ростан подає огляд сучасного стану академічного складу близько 25 000 учених із 18 країн, розташованих на 5 континентах. Г.О. Карцев вивчає міжкультурну компетенцію в комунікації та розкриває акмеологічні вимоги до сучасного фахівця, ґрунтуючись на етноцентричному підході та принципі релятивізму, О.Ю. Макарова розглядає особливості реалізації принципу професійної спрямованості при підготовці соціального працівника у вищій медичній професії засобами іноземних мов, С. Крамш аналізує мовну професійну діяльність та взаємовплив мовної компетенції.

Мета цього дослідження – обґрунтувати доцільність застосування методу проекту (МП) в процесі формування мовленнєвої компетенції (НДК) у студентів вищів і майбутніх науковців-фахівців.

Одним із ключових завдань сьогочасної освіти є забезпечення сучасних вищих навчальних закладів науковими та науково-педагогічними кадрами, які є конкурентоспроможними на ринку праці у світі науки й системі освіти і які володіють професійними знаннями та останніми досягненнями науки й освіти.

Отже, сучасний науковий працівник – це вчений, який за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації. Науково-педагогічний працівник – це вчений, який за основним місцем роботи займається професійно-педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III–IV рівнів акредитації.

На сучасному етапі розвитку суспільства значно підвищуються та змінюються вимоги до сучасного науковця-фахівця. Окрім загальновідомих вимог, таких, як професійна компетентність, ерудиція і педагогічна майстерність, наукова кваліфікація, високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін, до сучасного науковця суспільство висуває нові вимоги про вищу освіту, розширює сферу його діяльності та передбачає, зокрема участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного обміну; проведення колективних наукових досліджень; організацію

міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів; участь у міжнародних освітніх і наукових програмах; спільну видавничу діяльність; надання послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти, іноземним громадянам в Україні; відрядження за кордон науково-педагогічних кадрів для викладацької та наукової роботи відповідно до міжнародних договорів.

Отже, вищезазначене передбачає, що для успішної участі українських науковців у міжнародній співпраці, проведення спільних досліджень тощо необхідно насамперед вільно володіти іноземними мовами, які є загальноживаними і в Європейському Союзі, і в усьому світі. Наукові та науково-педагогічні працівники не можуть вважатися висококваліфікованими, якщо вони не володіють одним із необхідних інструментів їхньої роботи – іноземними мовами.

Рівень іншомовної підготовки випускників і науковців-фахівців повинен відповідати стандартам володіння іноземними мовами за фахом, запропонованим Британською Радою та Європейським Союзом. Так, найбільш поширеною вимогою до сучасних випускників вишів є отримання сертифікатів, що підтверджують знання двох іноземних мов професійного спрямування, причому володіння однією мовою – це рівень «С», а іншою – рівень «В 2».

Ми вважаємо, що в Україні необхідно створити умови й організувати освітній процес таким чином, щоб забезпечити достатній рівень володіння ІМ науковцями-фахівцями. Але недостатньо тільки володіти ІМ, необхідно мати й певний обсяг знань ІМ професійного спрямування. І саме тому дуже важливо забезпечити студентам належну мовну підготовку в їхній науковій і професійній діяльності.

Одним із багатьох інноваційних підходів і методів, які зможуть забезпечити всебічну іншомовну підготовку з високим рівнем мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців, а також тих, хто підвищує власний професійний рівень, є метод проекту.

Наведемо декілька прикладів визначення МП вітчизняними і зарубіжними вченими. С.Е. Генкал визначає МП як засіб організації самостійної пізнавальної діяльності суб'єкта навчання [4]. У навчально-методичному посібнику з освітніх технологій МП трактується як основний принцип навчання й опору на інтереси сьогодення, на думку колективу авторів, робота за МП є практикою особистісно орієнтованого навчання на основі вільного вибору з урахуванням пізнавальних інтересів. Зарубіжні вчені визначають МП як засіб самовизначення (Альохіна Н.В. [1]) або як педагогічну технологію, яка передбачає сукупність дослідницьких проблемних методів, творчих за своєю суттю (Полат Є.С. [11]).

Провідною ознакою МП є узгодження навчання із науковими та суспільними інтересами студентів вишів і науковців-фахівців. Саме тому застосування МП у процесі формування науково-дослідницької компетенції (НДК) особливо актуальне для навчання студентів і майбутніх науковців. Проектна діяльність дає можливість майбутнім науковцям у процесі фахової підготовки реалізувати набуті предметні знання з іноземних мов за професійним спрямуванням, завдяки чому науковці набувають практичних навичок із певного академічного предмету у своїй педагогічній і науковій діяльності.

Опрацювання та втілення МП передбачає розвиток інструментальних, міжособистісних і системних компетенцій, а також творчих і проєктивних здібностей студентів і майбутніх науковців та формування в них цілісного світосприйняття. При застосуванні МП відповідальність переноситься з викладача та його діяльності на студента та потребує від нього відповідальності та самостійності.

За допомогою МП виконавачі самостійно створюють власний продукт засобом виконання низки завдань та застосування інформаційних ресурсів. МП включає розвиток таких компетенцій, за Г. Ісаєвою [5]: планування, спрямування, оцінювання, моніторинг,

ефективність. МП представлено дослідницею як стратегію, яка сприяє розвитку таких умінь і навичок: інтегрування знань і вмінь з різних сфер, розвиток високоінтелектуальних компетенцій, здійснення автономного навчання та праці, здійснення навчання в колективі (у групах), оцінювання власної та групової роботи.

Ефективність застосування МП залежить від рівня підготовки суб'єкта навчання, за Л.І. Палаєвою [9], який повинен володіти такими вміннями:

- інтелектуальними (працювати з інформацією, аналізувати, систематизувати узагальнювати, встановлювати асоціації, робити висновки);
- творчими (висувати ідеї, знаходити варіанти вирішення завдань, передбачати можливі наслідки);
- комунікативними (відстоювати власну позицію, знаходити компроміс, прогнозувати майбутні події);
- соціальними (відповідати за виконання завдання, поважати та розуміти точку зору інших осіб).

МП доцільно використовувати в сучасній вищій школі для формування НДК, оскільки цей метод формує зацікавленість навчанням, стимулює творчий потенціал, сприяє активізації, пошуку інформації та самостійної реалізації наукового дослідження.

Зазначимо, що проекти близькі до практичних завдань, але вирізняються набагато більшою самостійністю виконання, свободою вибору форми та змісту, способів дій, добору та використання інформації. Для формування проектів із розвитку НДК з іноземних мов за професійним спрямуванням можливо використати дослідницькі проекти, оформлені у вигляді інформаційної програми Power Point, які стосуються питань комунікативно-професійної спрямованості, із залученням професійної тематики та термінології, а також таких, що торкаються проблем науково-дослідницької культури та компетенції науковця. Це можуть бути інформаційні, дослідницькі, творчі проекти з використанням систем пошуку інформації в мережі Інтернет, програмного забезпечення для роботи з текстами, звуками, відео. На нашу думку, доцільними будуть рольові проекти: моделювання і програвання різноманітних ситуацій, аналіз аудіо- та відеоматеріалів, оформлення результатів спостереження в електронному вигляді. Можливо використовувати й монопроекти з огляду на сучасні тенденції розвитку професійної спрямованості науковця, його діяльності в інформаційному суспільстві. Результат цих проектів може бути представлений як оглядова електронна програма Power Point, відеолекція, електронна сторінка. Будь-який дослідницький проект передбачає використання комп'ютерних ресурсів та електронних систем (бібліотечних каталогів, текстового редактора, електронну презентацію результатів).

Основними вимогами до використання МП у процесі формування мовленнєвої компетенції є наявність актуальної в дослідницькій діяльності проблеми або гіпотези, існування теоретичної, практичної та пізнавальної значущості результатів наукової діяльності, сформованість знань, умінь і навичок на певному рівні, а фахових – на високому. Ми вважаємо МП за найкращий, найактуальніший та найдоцільніший із методів для формування мовленнєвої компетентності з іноземних мов за професійним спрямуванням у майбутніх науковців.

Саме тому, на наш погляд, необхідно створювати відповідні умови та організувати освітній процес так, щоб забезпечити необхідний високий рівень володіння ІМ і наукових, і науково-педагогічних працівників, а також намагатися ефективно впровадити знання ІМ у професійну діяльність науковців за допомогою сучасного МП, оскільки якість

підготовки науковців-фахівців значно актуалізується і є однією з важливих ланок у подальших перетвореннях вищої освіти України.

Однією з форм організації навчально-педагогічного процесу, який забезпечує високий рівень знань ІМ та формує науково-дослідницькі компетенції випускників, є вміння самостійно набувати й застосовувати знання та компетенції на практиці. І саме МП якомога краще сприяє розвитку цих здібностей. Використання МП у процесі формування мовленнєвої компетенції сприяє розвитку інформативного, інформаційного та комунікативного складників особистості, яка займається інтелектуальною (науковою або /чи науково-педагогічною працею). Широке застосування МП у сучасних вишах України сприятиме поліпшенню знань ІМ та розширенню мовленнєвої компетентності в студентів вишів і майбутніх науковців-фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алехина Н.В. Индивидуальный образовательный проект как средство самоопределения гимназиста : дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 / Нонна Викторовна Алехина. – Оренбург, 2000. – 203 с.
2. Барановська З.В. Інноваційні технології вивчення іноземних мов у вищій школі України / З.В. Барановська // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : зб. тез за матеріалами VIII Науково-технічної конф. наук.-пед. працівників, 26–31 березня 2012 р. – Львів : Національний університет “Львівська політехніка”, 2012. – С. 284–285.
3. Віцюк А.А. Становлення та розвиток основних положень методики інтенсивного навчання іноземних мов : головні ідеї та принципи / А.А. Віцюк // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 10 (221). – Ч. I. – 2011. – С. 178–187.
4. Генкал С.Е. Індивідуальні освітні проекти як засіб реалізації пізнавальних потреб учнів профільних класів / С.Е. Генкал // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Суми : ДПУ, 2005. – Ч. II. – С. 200–206.
5. Ісаєва Г. Метод проектів – ефективна технологія навчання – [Електронний ресурс] / Г. Ісаєва // Підручник для директора. – 2005. – № 9–10. – С. 4–10. – Режим доступу : <http://www.teacher.iod.gov.ua>
6. Карцев Г.О. Межкультурная компетенция в коммуникации / Г.О. Карцев // Роль иностранного языка в научной, профессиональной и межкультурной коммуникации: Международная конференция аспирантов и молодых ученых (Ульяновск, 19 апреля 2011 года) : сборник научных трудов [отв. ред. Н. С. Шарафутдинова]. – Ульяновск : УлГТУ, 2011. – С. 146–151.
7. Комарова Ю.А. Дидактическая система формирования научно-исследовательской компетентности средствами иностранного языка в условиях последиplomного образования : автореф. дисс. на соискание науч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.02. «Теория и методика обучения и воспитания» / Ю.А. Комарова. – М., 2010. – 49 с.
8. Макарова О.Ю. Реализация принципа профессиональной направленности в процессе подготовки социального работника (на занятиях по иностранному языку в вузе медицинского профиля) : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01. «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О.Ю. Макарова. – Казань, 2004. – 18 с.
9. Палаева Л.И. Метод проектов в обучении английскому языку учащихся среднего этапа обучения общеобразовательной школы : автореф. дисс. на соискание ученой

- степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теория и методика обучения и воспитания (иностраный язык)" / Л.И. Палаева. – М., 2004. – 24 с.
10. Пехота О.М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. ; за ред. О.М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2003. – 255 с.
 11. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат. – М., 2010. – 272 с.
 12. Kramersch C. From language proficiency to interactional competence / C. Kramersch // *Modern Language Journal*. – 1986. – № 70. – pp. 366–372.
 13. Rostan M. English as “Lingua Franca” and Internationalization / Michele Rostan // *International Higher Education*. The Boston College Center for International Higher education. – № 63. – Spring 2011. – pp. 11–13.

REFERENCES

1. Alekhina, N.V. (2000), Individualnyi obrazovatelnyi proekt kak sredstvo samoopredeleniia gimnazista, “Individual educational project as a means of gymnasium pupil self-determination”, Thesis ... Cand. Sc., Orenburg, Russia, 203 p.
2. Baranovska, Z.V. (2012), Innovative technologies of learning foreign languages in higher school in Ukraine, Innovatsiini tekhnolohii vyvchennia inozemnykh mov u vyshchii shkoli Ukrainy [Problems and prospects of Economics and Business and Computer Technologies in Ukraine. Proceedings of the 8th science and technology conference of scientific and teaching staff], Lviv, NU Lviv Polytechnic, March 26–31, pp. 284–285.
3. Vitsiuk, A.A. (2011), “Formation and development of the intensive methods of teaching foreign languages: the main ideas and principles”, *Visnyk of Taras Shevchenko LNU*, vol. 10 (221), part 1, pp. 178–187.
4. Henkal, S.E. (2005), “Individual educational projects as a means of cognitive needs of students of specialized classes implementing”, *Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats*, Sumy, DPU, pp. 200–206.
5. Isaieva, H. (2005), “Project method as an efficient teaching technology”, *Director’s manual*, vol. 9–10, pp. 4–10, available at: <http://www.teacher.iod.gov.ua>.
6. Kartsev, G.O. (2011) “Intercultural competence in communication”, *Rol inostrannogo yazyka v nauchnoi, professionalnoi i mezhkulturnoi kommunikatsii: sbornik nauchnykh trudov* [The role of the foreign language in the scientific, professional and intercultural communication, International conference of students and young researches, collected works], Ulianovsk, UISTU, April 19, 2011, pp. 146–151.
7. Komarova, Yu.A. (2010), “Didactic system of research competence formation by means of foreign language in postgraduate education”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.02. “Theory and methods of teaching and education”, Moscow, Russia, 49 p.
8. Makarova, O.Yu. (2004), “The implementation of the principle of professional orientation in the training of social workers (at the foreign language lessons in medical higher schools)”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.01. “General pedagogy, history of teaching and education”, Kazan, Russia, 18 p.
9. Palaieva, L.I. (2004), “Project method in teaching English at the middle stage of secondary school”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.02. “Theory and methods of teaching and education”, Moscow, Russia, 24 p.
10. Pekhota, O.M. (2003), *Osvitni tekhnolohii* [Educational Technology]: tutorial, A.S.K., Kyiv, Ukraine.
11. Polat, Ye. S. (2010), *Novyie pedagogicheskie i informatsionnye tekhnologii v sisteme obrazovaniia* [New teaching and information technology in education], Moscow, Russia.
12. Kramersch, C. (1986), From language proficiency to interactional competence, *Modern Language Journal*, vol. 70, pp. 366–372.
13. Rostan, M. (2011) English as “Lingua Franca” and Internationalization, *International Higher Education*, The Boston College Center for International Higher Education, vol. 63, pp. 11–13.